

The Mystical Tapestry

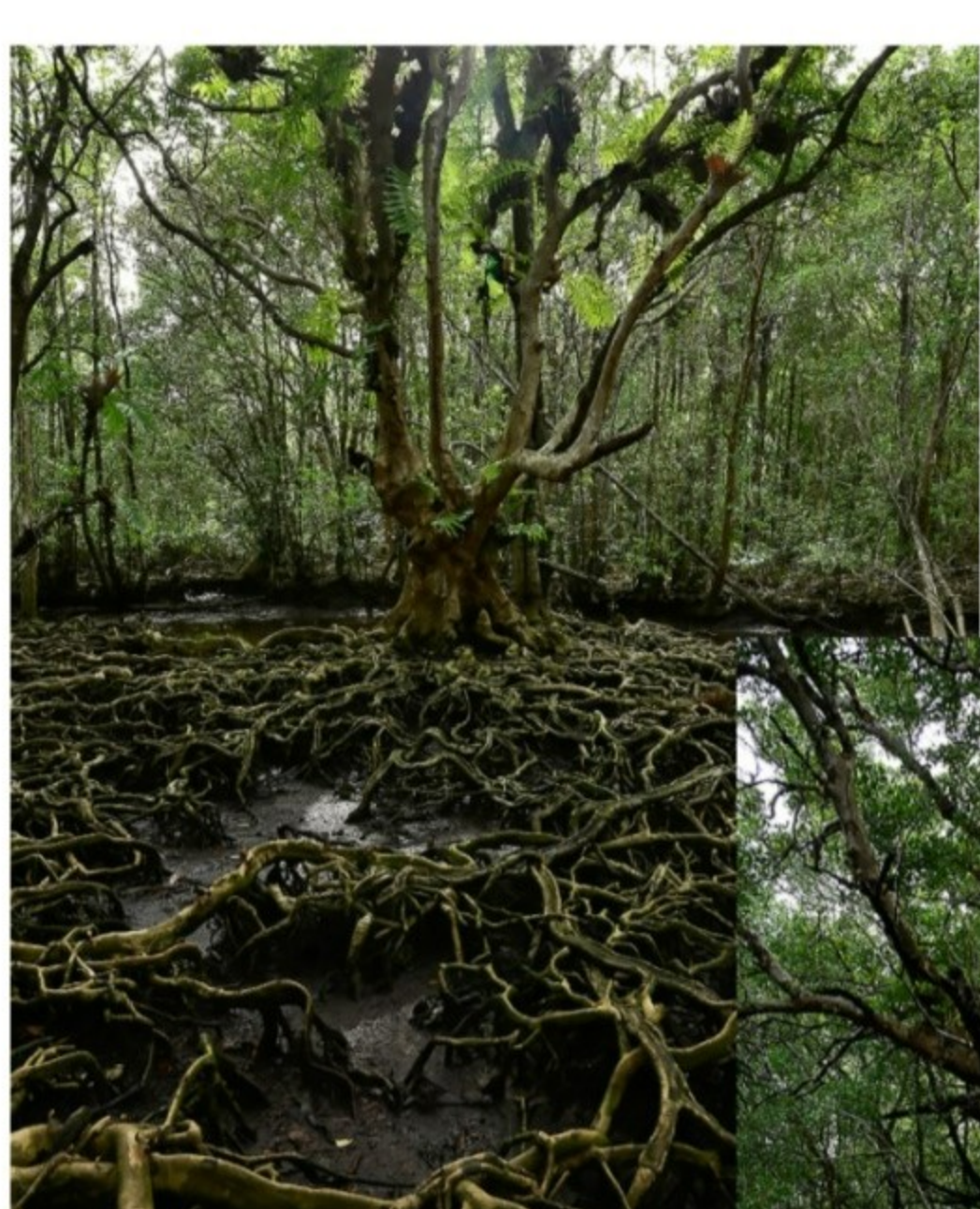
ตะบูน

บ้านท่ากระแนะ อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด

They grip the ground as though they liked it, and though fast rooted they travel about as far as we do.

John Muir

เมื่อมองจากมุมสูง ผืนป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์พื้นที่ประมาณห้าพันไร่ใกล้ปากแม่น้ำตราด ในเขตตำบลหนองคันทรอง อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด ที่ปกคลุมด้วยพุ่มใบสีเขียวอ่อนบ้างเข้มบ้าง อาจดูละม้ายคล้ายกันไปหมด แต่หากมีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมใกล้ชิดในระดับผืนดินหรือผิวน้ำ เราจะพบกับธรรมชาติอันน่าตื่นตาเฉพาะตัว และแทบหาจุดจากที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว

เพียงผู้สนใจนั่งเรือแล่นตามคลองสายเล็กถัดเลาะเข้าไปในป่าชายเลนบ้านท่ากระแนะในช่วงน้ำลง ผ่านโชนป่าโกงกางระยะทางประมาณสองกิโลเมตร ใช้เวลาราวสิบนาที จากนั้นเดินสบายๆ บนสะพานไม้ไผ่ ซึ่งสร้างคร่อมรากไม้ป่าชายเลนต่อไปอีกนิด ก็จะถึงบริเวณที่ชาวชุมชนท่ากระแนะให้ชื่อว่า 'มหัศจรรย์ถ้ำถน ตะบูน'

แหล่งท่องเที่ยวที่น้อยคนเคยเห็นนี้มีกลุ่มตะบูนเป็นดาวเด่นครอบครองพื้นที่ แต่ละต้นยืนกระจายเว้นระยะห่างอยู่ทั่วบริเวณ ต้นที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่ที่สุดยืนสงบบนอยู่ริมคลอง มีขนาดลำต้นและรากพุดองล้ำหน้าดินอย่างชัดเจน ว่ากันว่ามันมีอายุมากกว่าร้อยปี โดยมีเส้นรอบวงลำต้นร่วมสามเมตร และสูงราวสิบห้าเมตร

ตะบูนเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงกลาง ผลัดใบแต่ผลิใบใหม่รวดเร็ว เรือนยอดค่อนข้างกว้าง เอกลักษณะของตะบูนคือรูปลักษณะที่ย้อนแย้งไม่เหมือนใคร ลำต้นโค้งคดไม่ตั้งตรง เปลือกอ่อนเป็นแผ่นบาง เติบโตดีในน้ำกร่อย ออกดอกเล็กๆ กลีบสีขาวอมเหลือง ดอกชดช้อยบานเต็มที่มีขนาดเพียงสองเซนติเมตรเท่านั้น แต่ถึงเวลาอาจติดผลทรงกลมใหญ่ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางถึง 15-20 เซนติเมตร และหนักประมาณ 1-2 กิโลกรัมเลยทีเดียว

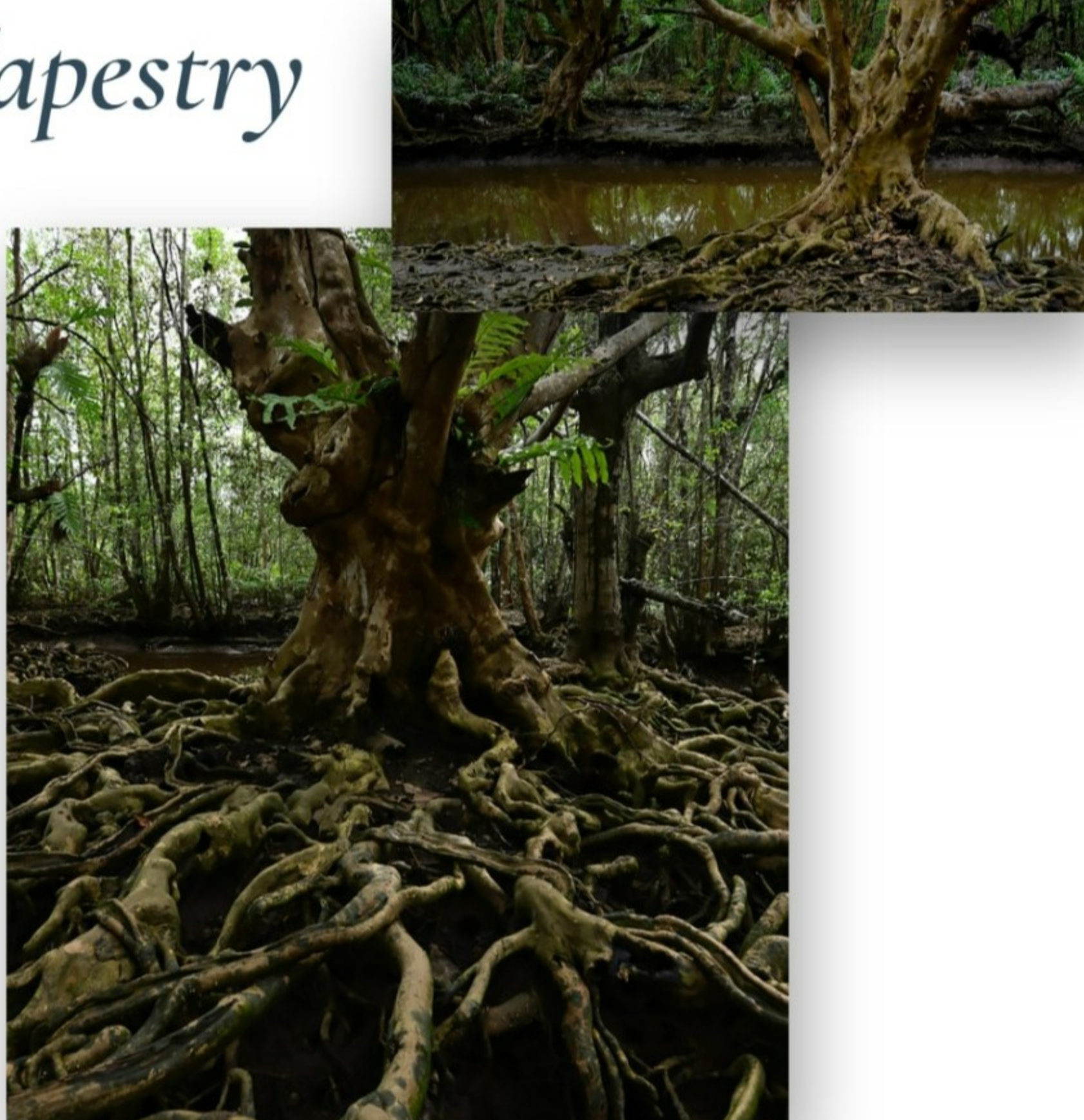
คนไทยเปรียบผลตะบูนว่าคล้ายผลส้มโอ ในต่างประเทศมองว่าความกลมและหนักของมันเหมือนกระสุนปืนใหญ่ จึงเรียกกันว่า 'cannonball mangrove' โดยผลอ่อนมีเปลือกสีเขียว เมื่อเริ่มแก่ค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอมแดง ในจังหวะเหล่านี้กระแทบพื้นดินหรือผิวน้ำ เมล็ดตะบูนจะกระจัดกระจายออกจากเปลือก และด้วยคุณสมบัติไม้ชายเลน เมล็ดตะบูนจึงลอยน้ำและแยกย้ายไปตามกระแสน้ำ ช่วยเพิ่มโอกาสในการกระจายพันธุ์ได้มากโข

เมล็ดตะบูนแต่ละเมล็ดมีรูปร่างไม่แน่นอน ส่วนใหญ่คล้ายพีระมิดยอดแหลมที่มีฐานสามเหลี่ยมผิวกว้างรับกับทรงกลมของเปลือกด้านใน แต่ความพิเศษคือ เมื่อแยกจากกันแล้วก็ยังสามารถประกอบรวมเข้าเป็นรูปทรงกลมได้พอดีพอดี นำมาซึ่งชื่อเรียกอีกหลากหลาย อาทิ puzzle fruit tree, monkey puzzle tree, puzzlenut tree

The Mystical Tapestry

ตะบูนเป็นพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่มักถูกน้ำท่วม ดังนั้นมันจึงต้องปรับโครงสร้างส่วนต่างๆ ให้สามารถอยู่รอดได้ตามกลางสภาพแวดล้อมที่แปรปรวน ทั้งจากระดับน้ำ ความเค็ม คลื่นลม ฯลฯ หนึ่งในภารกิจปรับตัวของตะบูนที่เห็นได้ชัดเจนนั่นคือมีรากพุดองบริเวณโคนต้น ซึ่งแตกแขนงสาขามากมาย รากคดโค้งเหล่านี้แผ่กระจายทุกทิศทางในอาณาเขตกว้างขวาง จนกลายเป็นโครงสร้างฐานที่ติดตรึงแข็งแรง ช่วยรักษาสถิตให้ลำต้นและเรือนยอดยังทรงตัวได้ มันคงยามต้องปะทะกับคลื่นลมทะเลรุนแรง ทั้งยังเพิ่มโอกาสการดูดซึมธาตุอาหารต่างๆ ซึ่งมีสะสมอยู่มากบริเวณผิวน้ำดินด้วย

เห็นได้ชัดว่าขึ้นชื่อว่ารากพุดองแล้ว ไม่ว่าจะขึ้นของไม้ใหญ่ในป่าดิบชื้นหรือไม้ป่าชายเลน ก็ล้วนเป็นผลงานของการปรับตัวระอย่างชาญฉลาดเพื่อตอบโต้ภัยเดียวกัน คือการอยู่รอด

การดิ้นรนของตะบูนนี้เองที่ทำให้พื้นป่าชายเลนเดิมไปด้วยรากไม้คดโค้งจำนวนมากไม่ถล่มไม่ถล่มที่เกี่ยวกอสอดประสานกันเป็นวงกว้าง ไม่อาจแยกออกจากกันแม้ยาวออกมาจากดินได้ อีกทั้งยังทับซ้อนกันแน่นหนาจนแทบไม่เหลือช่องว่างให้สองเท้าสัมผัสถึงดินเลนได้โดยง่าย กลายเป็นความสวยงามน่าพิศวงในแรกเห็น ยิ่งยามรากตะบูนต้องแสงแดดรำไรที่ลอดผ่านเรือนยอดลงมายังเพิ่มความลึกลับให้บรรยากาศโดยรอบเป็นเท่าทวี

การเจริญเติบโตและความสามัคคีกันตามธรรมชาติของตะบูนโบราณและตะบูนทุกวัยในบริเวณ คือเสน่ห์เฉพาะตัวของป่าชายเลนเมืองตราด ที่ทำให้ฉายา 'มหัศจรรย์ถ้ำถน ตะบูน' ไม่ใช่คำกล่าวอ้างเกินความจริงเลย